

[For Internal students] (2½ Hours) [Total Marks: 100]

[For External students] (3 Hours) [Total Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. External students should attempt any four questions.
  2. Internal students should attempt any three questions. (Q. No. 1 to 6). Do not attempt question No. 7 & 8.
  3. All questions carry equal marks.

1. Critically examine the impact of industry on social institutions of India.
2. Discuss the problems of migrant labour in the informal labour market.
3. Explain the relationship between work and technology.
4. Examine the structure and change of formal organization of industry.
5. Write an essay on flexible specialization.
6. Write short notes on any two of the following:-
  - a) Fordism and Taylorism
  - b) Voluntary retirement scheme
  - c) Caste and trade union
  - d) Features of industrial society
7. Discuss the nature of conflict and conflict resolution in industry in India.
8. Debate on Privatization of public sector industries in India.

२
(मराठी रुपांतर)

नियमित विद्यार्थांसाठी
बहिःशील विद्यार्थांसाठी

(२½ तास)
(३ तास)

एकूण गुण - ७५
एकूण गुण - १००

सूचना:

- १) बहिःशाल विद्यार्थांसाठी कोणतेही चार प्रश्न सोडवावेत.
- २) नियमित विद्यार्थ्यांनी प्रश्न क्र १ ते ६ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. प्रश्न क्रमांक ७ व ८ सोडवू नये.
- ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. भारतातील उद्योगांचे सामाजिक संस्थांवर झालेले परिणाम यांचे टिकात्मक परीक्षण करा.
२. अनौपचारिक कामगार बाजारपेठेतील स्थलांतरित कामगारांच्या समस्यांची चर्चा करा.
३. काम आणि तंत्रज्ञान यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
४. उद्योगाच्या औपचारिक संघटना यांच्या संरचना व बदल याचे परीक्षण करा.
५. लवचित्त विशिष्ट यांवर निबंध लिहा.
६. खालीलपैकी दोहोंवर टीपा लिहा.
  - अ) फॉरडिस्म आणि टेलरिस्म
  - ब) स्वेच्छा निवृत्ती योजना
  - क) कामगार संघटना व जात
  - ड) औद्योगिक समाजाची वैशिष्ट्ये
७. भारतातील उद्योगातील “संघर्ष व संघर्ष मिटविण्याचे” स्वरूप यावर चर्चा करा.
८. भारतीय उद्योगांतील सार्वजनिक क्षेत्राचे खाजगीकरण याची कारणमीमांसा करा.
